

מסמך רקע לדיון בנושא
מיסוי מלגות מחקר

מוגש לוועדת החינוך והתרבות

כתיבה : עוגן גולדמן, עובד מחקר ומידע
אישור והנחייה : שמוליק חדד חזקיה, ראש צוות

יח' באייר תשס"ב
30 באפריל 2002

מטרת המסמך

לקראת דיון בוועדת החינוך והתרבות, לגבי מיסוי מלגות מחקר והקרן לקשרי מדע, מציג מסמך זה את עמדות מס הכנסה, ועד ראשי האוניברסיטאות ועמדת ארגון הסגל האקדמי בנושא. כמו כן יוצגו ההשלכות הכלכליות והחברתיות של מיסוי מלגות המחקר.

1. רקע¹

חובת תשלום מס חלה על כל הכנסה (תקבול). בין סוגי המלגות ישנן כאלו החייבות במס וכאלו הפטורות ממנו. להלן סוגי המלגות השונים:

מלגות שאינן חייבות במס	מלגות החייבות במס
מלגות הצטיינות - ניתנות לתלמידי תואר ראשון ושני, בלא שקיימת התחייבות מצידו של הסטודנט למתן שירות כלשהו והניתנות עבור הישגיו ולפיכך אינן חייבות במס.	מלגות קיום ללומדים בתארים גבוהים - כוללות בעיקר מלגות הניתנות על-ידי האוניברסיטאות ומכסות מעבר לשכר הלימוד גם את הוצאות הקיום, למי שעוסק במחקר. מלגות אלה חייבות במס.
מלגות לאברכים במוסדות תורניים - ניתנות לאברכים הלומדים "לשם שמים", ופטורות ממס.	מלגות לאברכים במוסדות תורניים - ניתנות לתלמידים המתחייבים לעזור לתלמידים אחרים וחייבות במס.
מלגות פר"ח - מלגות הניתנות לסטודנטים המסייעים לילדים טעוני טיפוח ובדרך כלל משולמות על-ידי גופים שאינן האוניברסיטאות עצמן. לא נגבה מהן מס.	הבטחת הכנסה - הבטחת הכנסה המשולמת על-ידי הביטוח הלאומי או מלגות קיום המשולמות על-ידי משרד הדתות. מלגות אלה חייבות במס.

העמדות, שיוצגו להלן, דנות במלגות הקיום, ללומדים לתארים מתקדמים, והחייבות במס.

2. עמדת מס הכנסה

בעדכון מס' 7 של החלטות ועדת פסיקה, שהיא ועדה מקצועית פנימית בנציבות מס הכנסה, מיום ה-31 בדצמבר 2001, מופיעה עמדת נציבות מס הכנסה בנושא:

"מלגות קיום ללומדים לתארים גבוהים - מקרים אלו כוללים בעיקר מלגות הניתנות על-ידי האוניברסיטאות השונות ללומדים לתארים מתקדמים (תואר שני, דוקטורט, פוסט דוקטורט). מלגות אלו מכסות, מעבר לשכר הלימוד, גם את הוצאות הקיום (לעיתים מעל 5,000 ₪ לחודש) ומשולמות על ידי המוסדות להשכלה גבוהה למי שעוסקים במחקר בתחום הלימוד. לעיתים, מקבל המלגה הוא גם מרצה או עוזר הוראה. על פי ההסדר עם מקבלי המלגה, למוסד יש זכות לעשות שימוש בפירות המחקר ולפרסם את המחקרים, או את

¹ עדכון החלטות ועדת פסיקה (עדכון מס' 7), נציבות מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, 31 בדצמבר 2001.

העבודות של מקבלי המלגה. הוועדה קבעה כי מלגות אלו ייחשבו כהכנסה, בין ממשלח יד ובין כהכנסת עבודה...²

3. עמדת ועד ראשי האוניברסיטאות

על-פי החלטת ועד ראשי האוניברסיטאות, מיום ה- 31 בדצמבר 2000, התקבלה הצעתו של עו"ד נאמן המייצג את הוועד מול רשויות מס הכנסה. להלן עמדתו של עו"ד נאמן: "עו"ד נאמן ציין כי דרישתו של מר ח' דוקלר במכתבו מיום 23 לאוקטובר 2000 ... מצביעה על חוסר ידיעה והתמצאות על מה קורה באוניברסיטאות. לדעתו דרישת המשנה לנציב מס הכנסה אינה לגיטימית. קיימות בנושא זה הנחיות ברורות שהאוניברסיטאות פועלות לפיהן ואין מקום לשנותן. מציע להציג עמדה זו בפגישתו עם מר דוקלר... ואף במידת הצורך, במידה ודרישה זו לא תוסר להגיע עם שלטונות מס הכנסה לעימות עד לערכאות."³

4. עמדת ארגון הסגל האקדמי של תלמידי המחקר

עמדת ראש הפורום המתאם של תלמידי המחקר, מר שי דנציגר: "למרות שבעקרון על מס הכנסה למסות מלגות, עליו, בהוראת שעה, לא לעשות זאת כיוון שכלכלית הסטודנטים והאוניברסיטאות לא יוכלו לעמוד בכך"⁴

5. השלכות מיסוי על מלגות המחקר⁵

השלכות הצעת המיסוי הן בעיקר בשני היבטים:

1. כלכלי – אם רוצים להשאיר בידי התלמיד את יחידת המלגה הנוכחית ישנן שתי אפשרויות, אשר תחייבנה תוספת תקציב לנושא המלגות:
 - א. יש להעלות את סכום המלגה, כדי שגובה המלגה לא ייפגע.
 - ב. על האוניברסיטאות או הקרנות השונות לספוג את המיסוי (גילום מס).
2. חברתי – אם ימסו את מלגות המחקר האוניברסיטאות יוכלו לתת מלגות מחקר לפחות סטודנטים או להוריד את גובה מלגות המחקר הקיימות:
 - א. הדבר יגרום להפחתת הנגישות של אוכלוסיות חלשות להשכלה גבוהה.
 - ב. הדבר יפגע בעידוד לימודים לתארים מתקדמים.יש לציין כי הגברת הנגישות ועידוד לימודים לתארים מתקדמים מופיעים בין מטרותיה העיקריות של תוכנית החומש של המועצה להשכלה גבוהה 2002-2006. אם יוחל מיסוי על הסטודנטים, עלולים יעדים חשובים אלה להיפגע.

6. מיסוי הקרן לקשרי מדע

הקרן לקשרי מדע בין-לאומיים הניתנת לחברי הסגל האקדמי על-ידי האוניברסיטאות, מאפשרת לחברי הסגל לנסוע לחו"ל למגוון רחב של פעילויות, ביניהן, הצגת עבודות מדעיות

² עדכון החלטות ועדת פסיקה (עדכון מס' 7), נציבות מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, 31 בדצמבר 2001.

³ פרוטוקול דיון בוועד ראשי האוניברסיטאות מיום 31 בדצמבר 2000.

⁴ ראיון טלפוני עם מר שי דנציגר, ראש הפורום המתאם של תלמידי המחקר, ב- 19 במרץ 2002.

בכנסים בין-לאומיים, ביקור בספריות ובמעבדות מחקר, השתתפות ומתן סמינריונים באוניברסיטאות בחו"ל, ניהול דיונים בנושאי מחקר בעלי עניין משותף ועוד. פעילויות אלו מסייעות להתפתחות המדעית של חברי הסגל ולחשיפתם למחקר המדעי הנעשה בעולם, עובדה בעלת חשיבות והשפעה על ביצוע מחקרים מדעיים בארץ.

להלן עמדות מס הכנסה והמועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי באוניברסיטאות⁶:

6.1 עמדת מס הכנסה

מאחר ולעיתים הכסף מנוצל שלא למטרות לשמן קיימת הקרן לקשרי מדע, מס הכנסה בוחן את דרכי הפיקוח והמיסוי האפשריות.⁷

6.2 עמדת המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי באוניברסיטאות⁸

פרופ' אסא ליפשיץ, יו"ר המועצה המתאמת, דוחה את הרעיונות השונים למיסוי חלקי של הכספים הניתנים מהקרן לחוקרים, באופן בו חלק מהוצאותיו של חבר הסגל לצורך נסיעתו לחו"ל, ייראו כ"הכנסה נוספת" שתחויב במס הכנסה. לשיטתו, הדרישה להטיל את המס, נבעה מהעובדה שמספר אנשי סגל עשו שימוש בכספי הקרן, מעבר למה שנדרש במסגרת הפעילות המדעית שלשמה נסעו לחו"ל. פרופ' ליפשיץ סבור כי מדובר במספר קטן של אנשים, בהם יש לטפל במסגרת האוניברסיטאות באופן אישי ולא להטיל דופי ולהעניש אוכלוסייה שלמה של אלפי אנשי סגל על לא עוול בכפה.

פרופ' ליפשיץ מציין כי המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי באוניברסיטאות, רואה בחומרה רבה את הניסיון למסות, ולו באופן חלקי, את הכספים הניתנים לחוקרים מכספי הקרן לקשרי מדע בין-לאומיים ומאמינה שרעיונות אלו לא ייצאו אל הפועל.

7. מקורות

מסמכים

- פרוטוקול דיון בוועד ראשי האוניברסיטאות מיום 31 בדצמבר 2000.
- עדכון החלטות ועדת פסיקה (עדכון מס' 7), נציבות מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, 31 בדצמבר 2001.
- נייר עמדה בנושא מיסוי הקרן לקשרי מדע בין-לאומיים, פרופ' אסא ליפשיץ, יו"ר, 29 באפריל 2002.

ראיונות

- ראיון טלפוני עם מר שי דנציגר, ראש הפורום המתאם של תלמידי המחקר, ב-19 במרץ 2002.
- ראיון עם דר' גדעון בן-דרור יועץ לוועדת החינוך והתרבות, ב-9 באפריל 2002.
- ראיון טלפוני עם מר חיים דוקלר משנה לנציב מס הכנסה ביום ה-29 באפריל 2002.
- דוקלר משנה לנציב מס הכנסה, ביום 29 באפריל 2002.

⁵ ראיון עם דר' גדעון בן-דרור יועץ לוועדת החינוך והתרבות, ב-9 באפריל.

⁶ מכתב מיו"ר הוועדה המתאמת של הסגל האקדמי הבכיר, פרופ' אסא ליפשיץ, מיום 29 באפריל 2002.

⁷ ראיון טלפוני עם מר חיים דוקלר משנה לנציב מס הכנסה, ביום 29 באפריל 2002.

⁸ מכתב מיו"ר הוועדה המתאמת של הסגל האקדמי הבכיר, פרופ' אסא ליפשיץ, מיום 29 באפריל 2002.